

Sygn. akt I CSK 73/10

POSTANOWIENIE

Dnia 5 listopada 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Iwona Koper

SSN Zbigniew Kwaśniewski

w sprawie z wniosku Gminy Z.

przy uczestnictwie Skarbu Państwa reprezentowanego przez Nadleśniczego

Nadleśnictwa D. i Starostę W.

o założenie księgi wieczystej i wpis prawa własności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 5 listopada 2010 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika postępowania

od postanowienia Sądu Okręgowego w W.

z dnia 28 sierpnia 2009 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz postanowienie
Sądu Rejonowego w W. z dnia 2 marca 2009 r.
i odrzuca wniosek.**

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w W. postanowieniem z dnia 2 marca 2009 r. uwzględnił wniosek Gminy Z. o założenie księgi wieczystej dla działek od nr 51 do nr 58, nr 60, 61, od nr 67 do nr 73 położonych w Z., o łącznym obszarze 43,1091 ha, po odłączeniu tych działek z księgi wieczystej kw [...] i dokonanie wpisu prawa własności na jej rzecz. Tytuł własności do przedmiotowej nieruchomości Gmina Z. wywodziła z umowy darowizny zawartej w formie notarialnej dnia 7 grudnia 2004.

W apelacji jaką wniósł od tego postanowienia uczestnik postępowania Skarb Państwa – Nadleśniczy Nadleśnictwa D. w Z. zarzucono, że przy zawieraniu umowy darowizny naruszono przepisy ustawy z dnia 28 września 1991 o lasach j. t. Dz. U. z 2005 r., Nr 45, poz. 435 ze zm. - nazywanej dalej jako ustawa o lasach) w zakresie reprezentacji Skarbu Państwa bowiem zgodnie z art. 35 tej ustawy prawo do reprezentacji przysługiwało właściwej jednostce państwowej w stosunku do nieruchomości leśnych pozostających w zarządzie Lasów Państwowych. Podkreślił też, że jednostka uprawniona do reprezentacji Skarbu Państwa nie potwierdziła czynności dokonanej 7 grudnia 2009 r.

Postanowieniem z dnia 28 sierpnia 2009 r. Sąd Okręgowy oddalił apelację Skarbu Państwa reprezentowanego przez Nadleśniczego Nadleśnictwa D. w Z. W uzasadnieniu postanowienia wskazał, że umowa darowizny została zawarta pomiędzy Gminą Z. a Starostą Powiatu W. jako przedstawicielem Skarbu Państwa za zgodą Wojewody M. wyrażoną w zarządzeniu z dnia 9 października 2003 r. Poza tym sąd odwoławczy uznał, że przedmiotowe działki nie były związane ani wykorzystywane na cele gospodarki lub produkcji leśnej. Dlatego zdaniem sądu nie doszło do naruszenia przepisów ustawy o lasach, a Starosta Powiatu W. był właściwą jednostką występującą w imieniu Skarbu Państwa przy zawieraniu umowy.

Skarb Państwa reprezentowany przez Nadleśniczego Nadleśnictwa D. w Z. wniósł skargę kasacyjną, którą oparł na obu podstawach wymienionych w art. 398³ § 1 k.p.c. Wymieniając jako naruszone przepisy ustawy o lasach ustawy, ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 493 ze zm. nazywanej dalej ustawą o wyk.

upr. Skarbu Państwa), ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 121, poz. 1266 ze zm.), ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 ze zm.) zarzucił nieuwzględnienie, że Starosta Powiatu W. był organem nieuprawnionym do reprezentacji Skarbu Państwa przy zawarciu umowy. Ponadto zdaniem skarżącego, Sąd Okręgowy naruszył art. 628⁸ § 2 k.p.c. przez błędne uznanie, że Gmina Z. posiada uprawnienie do wystąpienia z wnioskiem o wpis dotyczący nieruchomości leśnej oraz art. 628⁹ k.p.c. przez dokonanie wpisu mimo istnienia przeszkód do jego dokonania.

Wnoszący skargę Skarb Państwa, powołując się na te zarzuty, wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku o wpis prawa własności na rzecz Gminy Z. ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przystąpienie do oceny zawartych w skargi kasacyjnej zarzutów zawsze musi poprzedzać stwierdzenie, iż do wydania zaskarżonego orzeczenia w drugiej instancji doszło w ważnym postępowaniu. Zgodnie z treścią art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy w granicach zaskarżenia bierze pod rozwagę z urzędu nieważność postępowania. Oznacza to, że Sąd Najwyższy ma obowiązek nie tylko rozważenia, czy nie doszło do rozpoznania sprawy pomimo braku przesłanek procesowych (art. 379 pkt 1-3 k.p.c.) albo też czy doszło do wadliwości postępowania określonych w art. 379 pkt 4 – 6 k.p.c. ale może w tym zakresie prowadzić z urzędu postępowanie dowodowe (tak też Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 13 lutego 1997 r., I PKN 71/96, OSNAPiUS 1997 nr 19, poz. 377 oraz z dnia 10 maja 2000 r., III CKN 416/98, OSNC 2000 nr 12, poz. 220).

Jak wynika z akt księgi wieczystej [...] postanowieniem z dnia 21 lipca 2005 r. Sąd Rejonowy w W. w sprawie Dz. Kw. [...] z udziałem Skarbu Państwa – Nadleśnictwa D. w Z. oddalił tak samo sformułowany wniosek Gminy Zielonka, oparty na treści tej samej umowy darowizny z dnia 7 grudnia 2004 r., uznając, że przedmiotową nieruchomością o łącznej powierzchni 43,1091 ha zarządza Nadleśnictwo D. w Z., a jego Nadleśniczy, reprezentujący Skarb Państwa w stosunkach cywilnoprawnych w zakresie swego działania, nie potwierdził stosownie

do treści art. 103 § 1 i 2 k.c., mowy darowizny z dnia 7 grudnia 2004 (k. – 37). Zgodnie z art. 17a ustawy o wyk. up. Skarbu Państwa, organy administracji publicznej oraz inne podmioty uprawnione na podstawie odrębnych przepisów do reprezentowania Skarbu Państwa reprezentują Skarb Państwa zgodnie z ich właściwością i w zakresie określonym w przepisach odrębnych a do czynności prawnych dokonanych z naruszeniem przepisów o właściwości i zakresie reprezentacji Skarbu państwa stosuje się odpowiednio art. 103 § 1 i 2 k.c. W związku z tym nie powstały skutki prawne umowy darowizny. Postanowieniem z dnia 5 września 2005 r. (k.- 86) Sąd Rejonowy w W. odrzucił skargę Gminy Z. wniesioną od postanowienia z dnia 21 lipca 2005 r. ze względu na złożenie jej po terminie i nieopłacenie opłata stałą. W ten sposób uprawomocniło się postanowienie oddalające wniosek o założenie księgi wieczystej i wpis prawa własności. Do chwili wydania orzeczenia zaskarżonego skargą kasacyjną stan faktyczny sprawy nie uległ zmianie.

Poczynione ustalenia wskazują przede wszystkim, że zachodzi nieważność postępowania przed Sądem Okręgowym.

Postępowanie wieczystoksięgowe toczy się w trybie nieprocesowym. Z dniem 22 września 2001 r., kiedy weszła w życie ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece ... (Dz. U. Nr 63, poz. 635), przepisy dotyczące postępowania wieczystoksięgowego zostały przeniesione do Kodeksu postępowania cywilnego jako rozdział 6 w tytule II – Przepisy dla poszczególnych rodzajów spraw, dziale III – Sprawy z zakresu prawa rzeczowego, Księgi drugiej – Postępowanie nieprocesowe. W sprawach wieczystoksięgowych, jeżeli zamieszczone w rozdziale 6 przepisy art. 626¹ – 626¹³ k.p.c. nie stanowią inaczej, zastosowanie mają przepisy ogólne normujące postępowanie z zakresu prawa rzeczowego (art. 606 – 608 k.p.c.), a w dalszej kolejności przepisy ogólne postępowania nieprocesowego (art. 506 – 525 k.p.c.), jak również odpowiednio stosowane przepisy o procesie (art. 13 § 2 k.p.c.). W postępowaniu nieprocesowym obowiązuje wynikające z art. 365 § 1 k.p.c. związanie prawomocnym postanowieniem co do istoty sprawy, zmodyfikowane w zależności od charakteru orzeczenie. Zgodnie z art. 523 k.p.c. postanowienia oddalające żądanie sąd może zmienić w razie zmiany okoliczności sprawy, a jedynie na podstawie

przepisów szczególnych mogą być zmienione albo uchylone prawomocne postanowienia orzekające co do istoty uwzględniające żądanie (np. art. 539 – 543 dotyczące uchylecia postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu, art. 678, 679, 690 § 2 k.p.c. dotyczące zmiany i uchylecia postanowień o stwierdzenie nabycia spadku). W pozostałym zakresie wiążące ma charakter bezwzględny. Oznacza to, że, jeśli nie ulegną zmianie okoliczności sprawy i nie znajdują zastosowania żadne przepisy szczególne, prawomocne postanowienie oddalające wniosek korzysta z powagi rzeczy osądzonej (art. 366 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). W postępowaniu wieczystoksięgowym, poza wyłączeniem stosowania przepisów o wznowieniu postępowania (art. 626³ k.p.c.), brak jest innych szczególnych regulacji dotyczących możliwości uchylecia lub zmiany prawomocnych postanowień co do istoty. Wobec tego, także w tym postępowaniu, tylko zmiana „okoliczności sprawy” mogłaby usprawiedliwiać zmianę postanowienia oddalającego wniosek o dokonanie wpisu. Podnieść jednocześnie należy, iż wówczas ponowny wniosek o dokonanie wpisu powinien zawierać żądanie zmiany wcześniejszego, prawomocnego postanowienia a jego uwzględnienie polegałoby na zmianie wiążącego dotychczas postanowienia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zasadnie przyjmuje się, że przez „okoliczności sprawy” w znaczeniu użytym w art. 523 k.p.c. należy rozumieć stan faktyczny decydujący o oddaleniu wniosku, a nie ocenę prawną tego stanu faktycznego (por. postanowienie z dnia 21 marca 1973 r., III CRN 429/72, OSPiKA 1973/10/196; z dnia 22 stycznia 2003 r. (sygn. akt IV CKN 1689/00, niepubl.; z dnia 21 sierpnia 2008 r., IV CSK 231/08, niepubl.). W rozpoznawanej sprawie nie zmieniła się podstawa faktyczna wcześniejszego rozstrzygnięcia a zatem szczególna regulacja zawarta w art. 523 zd. 2 k.p.c. nie wyłącza zastosowania do zaskarżonego orzeczenia art. 365 i 366 k.p.c. Postanowienie Sądu Rejonowego w W. z dnia 21 lipca 2005 r., wydane z udziałem tych samych uczestników, dotyczące tego samego przedmiotu postępowania korzysta z powagi rzeczy osądzonej ze wszystkimi płynącymi stąd konsekwencjami, a więc wiąże zarówno Sąd, który je wydał, jak również uczestników postępowania, a także inne sądy i organy państwowe. W sprawie prawomocnie osądzonej - w takim zakresie, w jakim korzysta ona z powagi rzeczy osądzonej - niedopuszczalne jest wszczęcie

i kontynuowanie nowego postępowania a jeśli do tego dojdzie zachodzi nieważność postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Zgodnie z treścią w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wniosek w takiej sprawie podlega odrzuceniu.

Ponieważ podstawa do odrzucenia wniosku istniała od chwili wszczęcia postępowania w pierwszej instancji Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁹ k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. uchylił wydane w sprawie postanowienie oraz odrzucił wniosek.

db

/tp/